

Dr Ewa Kula
Zakład Pedagogiki
i Historii Wychowania

**Program nauczania
historii myśli pedagogicznej dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
na kierunku pedagogika
w roku akademickim 2009/2010**

Cel kształcenia

Celem nauczania tego przedmiotu jest kształtowanie kultury pedagogicznej przyszłych nauczycieli poprzez:

- ukazywanie głównych dróg historycznego rozwoju szkolnictwa i myśli pedagogicznej, ukazywanie związków pomiędzy teorią i praktyką pedagogiczną a społecznym, ekonomicznym stanem rozwoju społeczeństwa i jego kulturą ze szczególnym uwzględnieniem powiązań wychowania z różnymi dziedzinami nauki, prądami umysłowymi i innymi uwarunkowaniami kolejnych epok i okresów historycznych;
- wyjaśnianie współczesnych form wychowania i myśli pedagogicznej przez rozpatrywanie ich historycznego rodowodu;
- zapoznanie z kształtowaniem się idei zawodu nauczyciela w ciągu dziejów, a także historią myśli pedagogicznej i jej twórców oraz historycznych źródeł subdyscyplin pedagogicznych
- wyrabianie krytycyzmu i skłonności do ciągłej refleksji, które uchronić mogą przyszłych nauczycieli z jednej strony przed konserwatyzmem i rutyną, a z drugiej przed pseudonowatorstwem w pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Efektem kształcenia ma być rozumienie wiedzy historyczno-oświatowej i jej wykorzystywanie do własnej refleksji nad współczesną teorią i praktyką pedagogiczną.

Zakres treści programowych

Zakres treści programowych historii wychowania w uczelniach pedagogicznych określa Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki.

Zgodnie z wymienionym dokumentem zakres kształcenia obejmuje następujące treści:

Ideale wychowawcze i ich zmienność na przestrzeni dziejów. Historia instytucji edukacyjnych. Uniwersytety i ich rola w rozwoju kultury i nauki. Historyczna zmienność zadań edukacyjnych środowisk wychowawczych. Zawód nauczyciela w ciągu dziejów. Rozwój myśli pedagogicznej. Dzieje kształtowania się pedagogiki jako nauki – konteksty światowe i polskie. Historyczne źródła subdyscyplin pedagogicznych i realizacji idei w praktyce edukacyjnej. Efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje: rozumienia wiedzy historyczno-oświatowej i jej wykorzystywania do własnej refleksji nad współczesną teorią i praktyką.

Tematyka wykładów (30 godz.)

Historia wychowania jako dyscyplina naukowa, jej przedmiot i zadania (2 godz.)

- miejsce historii wychowania wśród nauk historycznych i pedagogicznych
- rola i znaczenie historii wychowania w kształceniu pedagogicznym
- twórcy historii wychowania w Polsce i współcześni badacze
- polskie podręczniki do historii wychowania i ich autorzy

Wychowanie w epoce antycznej (2 godz.)

- tradycje kulturowe i wychowawcze starożytnej Grecji
- hellenizm i jego główne osiągnięcia
- rozwój szkolnictwa w starożytnym Rzymie

Szkolnictwo i wychowanie w wiekach średnich (4 godz.)

- Pojęcie, zakres chronologiczny i ideały wychowawcze średniowiecza
- Rodzaje szkół kościelnych i ich program
- Działalność oświatowa Karola Wielkiego i wychowanie świeckie
- Uniwersytety średniowieczne i ich rola w średniowiecznej Europie

Pedagogika i szkolnictwo epoki odrodzenia (4 godz.)

- ideały wychowawcze odrodzenia
- reformacja i kontrreformacja a szkolnictwo
- szkolnictwo innowiercze w Polsce
- pedagogika Odrodzenia w Polsce - Sz. Marycjusz

Rozwój nauki i myśli pedagogicznej w dobie realizmu w Europie w XVII wieku (2 godz.)

- filozoficzne podstawy pedagogiki
- poglądy Jana Amosa Komeńskiego
- idee pedagogiczne francuskiego oświecenia

Reformy oświaty w Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVIII wieku. (4 godz.)

- stan oświaty i kultury w czasach saskich
- reforma szkół pijarskich S. Konarskiego
- organizacja szkół rycerskich w Luneville i w Warszawie
- działalność KEN i jej znaczenie dla kultury europejskiej.

Przemiany oświaty w Europie w XIX wieku. (4 godz.)

- wpływ rewolucji francuskiej na szkolnictwo
- poglądy Jana Henryka Pestalozziego
- działalność A. Diesterwega i F. Froebła
- idee pedagogiczne J. F. Herbarta i H. Spencera

Warunki funkcjonowania polskiej oświaty w XIX wieku (4 godz.)

- sytuacja szkolnictwa polskiego pod zaborami
- organizacja oświaty w Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim do 1830 r.
- szkolnictwo w latach międzypowstaniowych
- reforma szkolna Aleksandra Wielopolskiego
- reforma tzw. tołstojska – zaostrenie rusyfikacji szkolnictwa

Oświata i wychowanie w początkach XX wieku (2 godz.)

- rozwój nowego wychowania
- reforma oświaty w Drugiej Rzeczypospolitej

- polska myśl pedagogiczna

Oświata polska podczas II wojny światowej (2 godz.)

- polityka oświatowa władz niemieckich i radzieckich
- funkcjonowanie szkolnictwa jawnego
- tajne nauczanie

Tematyka ćwiczeń (30 godzin)

1. Czytanie i objaśnianie tekstów źródłowych na temat wychowania w Sparcie, poglądów pedagogicznych Platona i Arystotelesa. (2 godz.)
2. Analiza poglądów pedagogicznych M.F.Kwintyliana na podstawie jego „Kształcenia mówcy”. (2 godz.)
3. Objaśnianie tekstów źródłowych: Powstawanie uniwersytetów średniowiecznych. (2 godz.)
4. Analiza tekstów źródłowych „Poglądy czołowych humanistów europejskich. Erazm z Rotterdamu” oraz przepisów dotyczących szkolnictwa jezuickiego „Ratio atq̄e institutio studiorum societatis Jesu”. (4 godz.)
5. Myśl pedagogiczna w dobie realizmu – analiza poglądów pedagogicznych Jana Amosa Komeńskiego. (2 godz.)
6. Analiza tekstów źródłowych: *Ustawy KEN dla stanu akademickiego i na szkoły w krajach Rzeczypospolitej przepisanych* oraz *Powinności nauczyciela G. Piramowicza* (4 godz.)
7. Rozwój oświaty w XIX w. - omawianie „Pism pedagogicznych J.F.Herbarta” i fragmentów „Chowanny” B.F.Trentowskiego. (2 godz.)
8. Pedagogika chrześcijańska – analiza systemu wychowania przewencyjnego św. Jana Bosko. (2 godz.)
9. Organizacja szkolnictwa w zaborze rosyjskim; analiza ustawy szkolnej z 1862 roku A. Wielopolskiego. (2 godz.)
10. Omówienie poglądów głównych przedstawicieli pedagogiki pozytywistycznej. (2 godz.)
11. Nowe wychowanie i jego recepcja na ziemiach polskich. Omówienie „Stulecia dziecka” Ellen Key. (2 godz.)
12. Analiza fragmentów tzw. Ustaw Jędrzejewiczowskich: *Ustawa o ustroju szkolnictwa z 11.03.1932*, *Ustawa o prywatnych szkołach i zakładach naukowych i wychowawczych z 11.03.1932*, *Ustawa o szkołach akademickich z 15.05.1933 r.* (2 godz.)
13. Polityka oświatowa okupantów w czasie II wojny światowej – omówienie tekstów : Zarządzenia niemieckich władz okupacyjnych w sprawie polskich szkół powszechnych i zawodowych, działalności kulturalnej i struktury okupacyjnych władz szkolnych na terenie Generalnego Gubernatorstwa (1939-1940). (2 godz.)

Proponowana forma projektu własnego:

Praca pisemna, dotycząca przedstawienia sylwetek i poglądów przedstawicieli polskiej i europejskiej myśli pedagogicznej.

Kryteria zaliczenia przedmiotu:

- kolokwium zaliczeniowe z ćwiczeń oraz egzamin pisemny z całości materiału.

Literatura podstawowa:

1. Bartnicka K., Szybiak I., *Zarys historii wychowania*, Warszawa 2001.
2. Draus J., Terlecki R., *Historia wychowania*, t. 2, Wiek XIX i XX, Wyd. WAM WSF-P „Ignatianum”, Kraków 2006.
3. Kot S., *Historia wychowania*, t. I i II, Lwów 1934 (reprint 1996).
4. Krajewski M., *Dzieje wychowania i doktryn pedagogicznych. Zarys wykładu*. Wyd. Novum, Płock 2005.
5. Litak S., *Historia wychowania*, t. 1. *Do Wielkiej Rewolucji Francuskiej*, Kraków 2004.
6. Możdżeń S., *Zarys historii wychowania do 1795*, Kielce 2005; *Historia wychowania 1795-1918*, Kielce 2000; *Historia wychowania 1918-1945* Kielce 2000.
7. *Teksty źródłowe do dziejów wychowania*, oprac. Stefan Możdżeń, cz. I – VIII, Kielce 1993-1994.
8. Wołoszyn S., *Źródła do dziejów wychowania i myśli pedagogicznej*, t. 1-3, Kielce 1995.

Literatura uzupełniająca:

9. Bartnicka K., *Działalność edukacyjna Jana Śniadeckiego*, Wrocław 1980.
10. Bartnicka K., *Wychowanie patriotyczne w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*, wyd. II, Warszawa 1998.
11. Barycz H., *Uniwersytet Jagielloński w życiu narodu polskiego*, Kraków 1964.
12. Dybiec J., *Nie tylko szablą. Nauka i kultura polska w walce o utrzymanie tożsamości narodowej 1795-1918*, „Księgarnia Akademicka” Kraków 2004.
13. *Historia Nauki Polskiej*, t. I-V, Wrocław 1970-1992.
14. Jakubiak K., *Wychowanie państwowe jako ideologia wychowawcza sanacji*, Bydgoszcz 1994.
15. Kamińska J., *Universitas Vilniensis. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego 1773-1792*, Pułtusk – Warszawa 2004.
16. Krasuski J., *Tajne szkolnictwo polskie w okresie okupacji hitlerowskiej 1939 - 1945*, Warszawa 1971.
17. Ks. Janeczek S., *Ideale wychowawcze i dydaktyczne w szkolnictwie pijarskim*, Kraków 1994.
18. Markiewiczowa H., *Wybrane zagadnienia z historii wychowania*, Wyd. APS Warszawa 2001.
19. Mauersberg S., *Komu służyła szkoła w Drugiej Rzeczypospolitej. Społeczne uwarunkowania dostępu do oświaty*, Wrocław 1988.
20. Meissner A., *Spór o duszę polskiego nauczyciela. Społeczeństwo galicyjskie wobec problemów kształcenia nauczycieli*, Rzeszów 1999.
21. Miąso J., *Szkolnictwo zawodowe w Królestwie Polskim w l. 1815 -1915*, Warszawa 1966.
22. Możdżeń S.I., *Inspiracje katolickiej myśli wychowawczej w Polsce do połowy XX wieku*, Wyd. AŚ, Kielce 2001.
23. *Myśliciele o wychowaniu*, t. 1 pod red. Cz. Kupisiewicza i I. Wojnar, Wyd. Bgw, Warszawa 1996; t. 2 pod red. Cz. Kupisiewicza, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa 2000
24. *Organizacja systemu edukacyjnego w Polsce w latach 1932-1993*. Antologia dokumentów i materiałów, wyb. i oprac. T. Gumuła, J. Krasuski, S. Majewski, Wyd. DW Strzelec, Kielce 1994.
25. Poznański K., *Oświata i szkolnictwo w Królestwie Polskim 1831 - 1869*, T. 1 i 2, Warszawa 2001.

26. Poznański K., *Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 r.*, Warszawa 1968.
27. Skubała-Tokarska Z., Tokarski Z., *Uniwersytety w Polsce*, Kraków 1970.
28. Smołalski A., *Ideale wychowawcze w polskiej myśli pedagogicznej od XVI w. do końca II Rzeczypospolitej*, Opole 1994.
29. Smołalski A., *Pedeutologia historyczna*, Wrocław 2006.
30. Szulakiewicz W., *Historia oświaty i wychowania w Polsce 1918 - 1939. Studium historiograficzne*, Toruń 2000.
31. Szulakiewicz W., *Historia oświaty i wychowania w Polsce 1944 – 1956*, Kraków 2006.
32. Wnęk J., *Polska myśl pedagogiczna 1795-1863*, Wyd. MCDN, Kraków 2007.
33. Żołądź -Strzelczyk D., *Dziecko w dawnej Polsce*, Poznań 2002.